

FYODOR DOSTOYEVSKİ

BEYAZ GECELER

BİR HAYALPERESTİN ANILARINDAN

Çeviri: SABRİ GÜRSES

FYODOR DOSTOYEVSKI

BEYAZ
GECELER

BİR HAYALPERESTİN ANILARINDAN

Belye noçi, Fyodor Dostoyevski

© 2009, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2009

20. basım: Ağustos 2018, İstanbul

Bu kitabın 20. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-1033-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750710339

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

FYODOR DOSTOYEVSKİ
BEYAZ
GECELER

BİR HAYALPERESTİN ANILARINDAN

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Sabri Gürses

♥can

Fyodor Dostoyevski'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Budala, 1982

Amcanın Düşü, 1994

Tatsız Bir Olay, 2005

Karamazov Kardeşler, 2010

İkiz, 2010

Yeraltından Notlar, 2011

Yufka Yürek, 2011

Ölüler Evinden Notlar, 2012

İnsancıklar, 2013

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKİ, 1821'de Moskova'da doğdu. Petersburg Askerî Mühendislik Okulu'nu bitirdikten kısa bir süre sonra edebiyatla uğraşmak için askerlikten ayrıldı. İlk romanı *İnsancıklar* (1846), dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük övgü aldı. Hemen ardından *İkiz* (1846) adlı kısa romanı geldi. Daha sonra art arda *Ev Sahibi* (1847), *Beyaz Geceler* (1848) ve *Yufka Yürek'i* (1848) yayımlayan Dostoyevski, *Netoçka Nezvanova* (1849) adlı romanı yayımlandığı sıralar, devlet düzenini yıkmaya çalıştığı gerekçesiyle tutuklandı; ölüm cezası Sibiry'a'da dört yıl ağır hapis cezasına çevrildi. Serbest bırakıldıktan ve evlendikten sonra *Amcamın Rüyası* (1859) adlı komik öyküyü yazdı. Aynı yıl kaleme aldığı *Stepançikovo Köyü'nün* (1859) ardından kardeşiyle birlikte *Vremya* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Aynı dergide tefrika edilen *Ölümler Evinden Anılar* (1861-62), Dostoyevski'nin başlangıçtaki başarısını yeniden gündeme getirdi. Yine aynı dergide yayımlanan *Ezilenler* (1861), eleştirmenlerin tepkilerine hedef olmasına karşın okurlarca beğenildi. 1862 yazında çıktığı bir Avrupa gezisi, beraberinde *Batu Batu Dedikleri / Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları* (1863) adlı ünlü makalesini getirdi. Aynı yıl dergisi kapatıldı. Yeniden Avrupa'ya gitti. Tek umudu, artık tutkunu haline geldiği kumardı. Tüm parasını rulette yitirince güçlükle Rusya'ya döndü. Kardeşiyle *Epoha* adlı yeni bir dergi çıkardı. Derginin ilk sayısında *Yeraltından Notlar* (1864) romanı tefrika edilmeye başladı. Hayatında bir talihsizlik dizisi başladı; karısını ve kardeşini kaybettikten sonra dergi kapandı. Alacaklılarının tehditleri üzerine, bir yayımcıdan aldığı borçla Avrupa'ya kaçtı. *Suç ve Ceza'yı* (1866) yazmaya başladı ve onun için aldığı avansla Rusya'ya döndü. Önce *Kumarbaz* (1866) adlı

romanını yayımladı. Aynı yıl tamamladığı *Suç ve Ceza*, eleştirmenleri ve okurları büyüledi. 1867'de asistanı Anna Snitkina'yla evlenerek yeniden yurtdışına çıktı; dört yıl Rusya'dan uzak kaldı. Alçaltıcı bir yoksulluk içinde geçen bu dönem boyunca ülkeden ülkeye dolaştı. Bütün bu güçlüklerle, sara nöbetlerine, vazgeçemediği kumar tutkusuna rağmen, ilk çocuklarının trajik ölümüne de katlanan genç karısı, bağlılığını bir an yitirmeden ona gerçek aşkı tattırdı. Dostoyevski, bu ağır yaşam koşulları altında da sendelemeyerek ikinci başyapıtı *Budala'yı* (1870) yazdı. *Budala'yı*, 1870'te *Ebedî Koca*, 1872'de *Ecinniler*, 1875'te *Delikanlı* izledi. *Karamazov Kardeşler'i* (1879-1880) yazmaya başladığında, artık ülke çapında tanınan bir yazardı. Dostoyevski bu arada, Grajdananin'e yazdığı "Bir Yazarın Günlüğü" (1873-1881) başlıklı köşe yazılarını, 1876-1877 yılları arasında aylık bir yayın olarak çıkardı ve daha sonra yazılar, aynı adla kitaplaştırıldı. 1881'de Petersburg'da ölen Dostoyevski, Batılı ülkelerin edebiyat ve düşün yaşamında önemli bir rol oynamış, özellikle varoluşçuluğun temel kaynaklarından biri sayılmıştır.

SABRİ GÜRSES, 1972 yılında İstanbul'da doğdu. 1989'da Nişantaşı Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. *Gereksinimler*, *Elde Edemeyişler* ve *İlerlemeler* (şiiir, 1990); *Unutulmuş Ay Altında* (1992); *Boşvermişler: Bir Bilimkurgu Üçlemesi* (1995); *Sevişme* (1996) adlı kitapları yayımlandı. 1999 yılında İÜ Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını İÜ Çeviribilim Bölümü'nde "Vladimir Nabokov'un Eugenie Onegin Çevirisi ve Türkçe Onegin Çevirileri" başlıklı teziyle yaptı. 1999 yılından beri İngilizceden, 2000 yılından beri Rusçadan kitap çevirisi yapıyor. Gürses, 1989 Akademi Şiir Ödülü, 1991 *Milliyet Sanat Aşk* öyküleri Yarışması'nda başarı ödülü, 2009 Puşkin Enstitüsü Onur Diploması, 2010 *Dünya Kitap Yılın Çevirisi Ödülü* ve 2011 Çeviri Derneği Genç Soluk Ödülü'nü aldı. İngilizceden Joseph Campbell, Jonathan Lethem, John Smolens, Shusha Guppy, Don DeLillo, William Guthrie, Werner Sombart, Kim Stanley Robinson, Fredric Jameson, Slavoj Žižek, Karel Čapek; Rusçadan Dostoyevski, Turgenyev, Puşkin, İvan Gonçarov, Mihail Bahtin, Yuri Lotman, Sultan Galiyev, Andrey Bely, Yuri Oleşa, Mihail Bulgakov çevirileri bulunmaktadır.

“Yoksa o bir an için bile olsa,
Senin kalbinin yanı başında
Olmak için mi yaratılmış?”

İ. TURGENYEV¹

1. Epigraf, İ.S. Turgenyev'in Çiçek (Tsvetok, 1843) adlı şiirinden değiştirilmiş bir alıntıdır.

İlk gece

Harika bir geceydi, belki de sadece gençken yaşanabilen gecelerden biriydi, sevgili okur. Gök öyle yıldızlıydı, öyle aydınlıktı ki, ona bakınca insan ister istemez kendi kendine soruyordu: Böyle bir göğün altında huysuz ve kaprisli insanlar yaşıyor olabilir mi gerçekten? Bu da genç bir soruydu, sevgili okur, çok genç, ama Tanrı böyle soruyu eksik etmesin yüreğinizden!.. Kaprisli ve huysuz kimselerden bahsetmişken, o günkü iyi huylu halimi hatırlamadan edemeyeceğim. Sabah erkenden tuhaf bir sıkıntı işkence etmeye başlamıştı bana. Birden tek başıma olduğumu, herkesin ortalıktan kaybolmuş ve beni terk etmiş olduğunu fark etmiştim. Elbette, haklı olarak sorulabilir: Kimmiş bu herkes? Çünkü işte sekiz yılı buldu, Petersburg'da yaşıyorum ve neredeyse tek bir ahbap edinmeyi başaramadım. Ama ahbap neyime gerek? Ben o olmasa da bütün Petersburg'u tanıyorum; işte bu yüzden, bütün Petersburg kalkıp ansızın yazlığa gidince bana öyle, herkes beni terk etmiş gibi geldi. Tek başıma kalmak korkunç geldi ve üç gün boyunca derin bir boğuntuyla, ne yapacağımı kesinlikle bilemeden dolandım. Neva Bulvarı'na da gitsem, parka da gitsem, kıyıda da gezinsem – bu yerlerde, bütün yıl boyunca, belli saatte karşılaşmaya alıştığım kimselerden tek bir kişi bile yok. Onlar, elbette, beni ta-

nımazlar, ama ben onları tanırım. Çok yakından tanırım; neredeyse ezberledim yüzlerini ve onlar neşeliyken keyifleniyorum, sıkıntılıyken ben de bunalıyorum. Tanrı'nın her günü, belli bir saatte, Fontanka civarında karşılaştığım bir ihtiyarla neredeyse arkadaş oldum. Öyle dikkat çekici, düşünceli bir görünümü var ki; hep bıyık altından bir şeyler fısıldıyor ve sol elini sallıyor, sağ elinde de altın topuzlu, uzun boğumlu bir baston tutuyor. Hatta beni fark etti ve benimle ruhsal bir yakınlık bile kurdu. Belli saatte aynı yerde, Fontanka civarlarında olmayayım, eminim üzerine bir can sıkıntısı çöküyor. İşte bu yüzden bazen birbirimize selam verir gibi oluyoruz, hele ikimizin de ruh hali iyiyse. Geçenlerde, iki gün görüşmeyip de üçüncü gün karşılaştığımızda, şapkalarımıza uzandık, ama neyse ki tam zamanında kendimize geldik ve keyifle birbirimizin yanından geçtik. Ben evleri de tanıyorum. Yürürken, her biri sanki caddede önüme atılıyor ve bana bütün pencereleriyle bakıp şöyle diyecek oluyor: "İyi günler; sağlığınız nasıl? Ben mi, Tanrı'ya şükür, iyiyim, Mayıs ayında bana bir kat ekleyecekler." Ya da: "Sağlığınız nasıl? Beni de yarın tamire alacaklar." Ya da: "Neredeyse yanıyordum, nasıl ürktüm anlatamam." vb. Aralarında sevdiğim var, bir tür ahabap olduklarım var; içlerinden biri bu yaz bir mimarın elinden geçmeye niyetleniyor. Israrla her gün çevresinde dolanacağım, Tanrı korusun, herhangi bir zarar vermesinler diye!.. Yalnız şu çok hoş, açık pembe küçük evlerden biriyle yaşadığım şeyi hiç unutmayacağım. Bu öyle tatlı, taştan, küçük bir evdi, yanından geçecek olsam bana öyle dostça, biçimsiz komşularına da öyle gururla bakardı ki, kalbim mutlulukla dolardı. Geçen hafta, caddede yürüyordum ve dostuma gözlerimi çevirir çevirmez birden yas dolu bir çığlık duydum: "Beni de sarı boyayla boyayacaklar!" Hainler! Barbarlar! Hiçbir şeye acımadılar: Ne kolonlara ne de saçak-

lara acımadılar ve dostum kanarya gibi sapsarı oldu. Bu yüzden neredeyse ödüm patlıyordu ve bu vakte dek, göksel imparatorluğun¹ rengiyle kaplanan, benim sakatlanmış biçimle karşılaşmaya güç bulamadım kendimde.

İşte, anlıyorsunuz, okur, bütün Petersburg'u ne şekilde tanıdığımı.

Söylediğim gibi, üç gün boyunca bir huzursuzluk içimi yiyip bitirmişti, şimdi de nedenini düşünüp duruyordum. Caddede içim sıkıldığı gibi (o yok, bu yok, nereye gitti bütün bunlar?), evde de kendimde değildim. İki gece dönüp durdum: Nedir bu köşemde bana rahat vermeyen şey? Neden bu köşede durmak rahatsız edici bir hal aldı? – ve şaşkınlık içinde, yeşil, isli duvarlara, Matryona'nın öylece bıraktığı örümcek ağlarının asılı durduğu tavana uzun uzun baktım, bütün mobilyalarını gözden geçirdim, sandalyelere tek tek, tatsız olan bunlar mı diye düşünerek uzun uzun baktım (çünkü bir sandalye dün durduğu yerde durmazsa, kendimi kaybederim), pencereden dışarıyı seyrettim ve hepsi boşuna... En ufak rahatlama yok! Matryona'yı çağırıp ona örümcek ağları ve genel dağınıklık yüzünden babacan bir konuşma yapmaya bile kalkıştım; ama o bana hayretle bakmakla yetindi ve tek kelime söylemeden çekip gitti, örümcek ağı da hâlâ keyifle asılı duruyor yerinde. Sonunda ancak bu sabah sorunun ne olduğunu anlayıverdim. Eh! Beni atlatıp yazlığa gitmişler! Uygunsuz ifadem için affedin, ama bunu yüksek üslupla ifade edemiyorum... Çünkü sonuçta Petersburg'da bulunmayan herkes, yazlığa ya gitmişti ya da gidiyordu; çünkü oturaklı bir görünümüne sahip, bir araba kiralamış saygıdeğer beyefendilerin her biri, benim gözümde bir anda, günlük res-

1. Çin İmparatorluğu'nun bayrağında sarı zemin üzerinde bir ejder tasviri yer alıyordu; Çin eskiden "Göksel İmparatorluk" adıyla tanımlanırdı.

mi meşguliyetlerinin ardından elini kolunu sallaya sallaya ailesinin kucacağına, yazlığa doğru yola koyulan saygın birer aile babasına dönüşmüştü; çünkü gelip geçen herkes şimdi karşılaştığı herkese alttan alta şöyle der bir hale bürünmüştü: “Biz, beyler, buradan öylesine geçiyoruz, iki saat içinde yazlığa gideceğiz.” Üzerinde önce incecik, şeker gibi beyaz parmakçıkların gezindiği, sonra da çiçek saksıları taşıyan sokak satıcısına seslenmek üzere güzel bir bayanın içinden başını uzattığı bir pencere mi açıldı, ben hemen, hemen o anda, bu çiçeklerin aslında o boğucu şehir dairesini bahar ve çiçeklerle şenlendirmek için alınmadığını, çok geçmeden evdekilerin yazlığa gideceğini ve çiçekleri de yanlarında götüreceklerini düşünüyordum. Dahası, bu yeni, kendine özgü keşifte öyle bir ustalık kazandım ki, bir bakışta, hiç yanılmadan kim hangi yazlıkta yaşıyor, söyleyebiliyordum. Kamenniy ve Aptekarskiy Adaları ya da Petergof Yolu sakinleri,¹ zarif hareketleri, züppece giyimleri ve şehre gelirken kullandıkları harika arabalarla dikkat çekiyorlardı. Pargolov ve az ötesinde yaşayanlar, daha ilk bakışta ihtiyat ve sağlamlıklarıyla “insanı etkiliyorlardı”; Krestovskiy Adası’nın ziyaretçileriye soğukkanlı ve neşeli halleriyle dikkat çekiyordu. Masalardan, sandalyelerden, Türk üslubunda olan ve olmayan divanlardan oluşan ve bütün bunların en tepesine, genellikle, efendisinin malını kendi gözbebeği gibi koruyan sıska bir aşçının oturtulduğu mobilya dağlarıyla yüklü arabaların yanında, elinde dizgin tembel tembel yürüyen araba sürücülerinin uzun bir geçit resmiyle karşılaşmış hayrete düşerken; Neva ya da Fontanka üzerinde Çyorni Nehri’ne ya da adalara doğru kayan, tıkabasa ev eşyası yüklü mavnaları seyrederken, ara-

1. Petersburg’un zenginlerinin oturduğu, parklar ve yazlıklarla kaplı bu yerlerde oturanlar.

ba ve mavnalar gözümde on kat, yüz kat büyüyordu; sanki herkes kalkıp gitmişti, herkes kervan kervan yazlığa taşınmıştı; sanki, bütün Petersburg çöle dönme tehdidi altındaydı, bu yüzden sonuçta ben utanmış, incinmiş ve kederli bir hal almıştım: Yazlığa gitmek için kesinlikle ne yerim vardı ne de bahanem. Her yük arabasıyla gitmeye, bir araba kiralamış olan saygıdeğer görünümlü her beyefendiyle yola koyulmaya hazırdım; ama bir kişi olsun, kesinlikle bir kişi olsun beni davet etmedi; sanki unutmışlardı beni, sanki ben onlar için gerçekten de yabancıydım!

O kadar çok ve uzun uzun gezindim ki, yine nerede olduğumu, alışkın olduğum üzere, unutmayı başardım, birden kendimi şehrin sınırında buldum. Bir anda neşelendim ve bariyerlerin ötesine geçip ekilmiş tarlaların, çayırın arasında yürüdüm, yorgunluk duymuyordum, ama bütün varlığımla ruhumdan bir yükün kalktığını hissettim. Gelip geçenler neredeyse selam verecekmiş gibi, dostça bakıyordu bana; hepsi de bir şeylerden mutluydu, hepsi de sigara içiyordu. Ve ben de uzun zamandır olmadığım kadar mutluydum. Sanki kendimi birden İtalya'da bulmuştum. Doğa böylesine güçlü biçimde kucakladı beni; şehir duvarlarının ardına kapanıp kalmış, yarı hastalıklı bir şehirliyi.

Bizim Petersburg'un doğasında, baharın gelmesiyle birlikte şehrin bütün gücünü bir anda gösterdiği, ona göklerin bahşettiği bütün güçleri sergilediği, çiçeklerle süslendiği, giyindiği, renklendiği zamanlarında açıklanamaz, dokunaklı bir şeyler vardır.. Bir şekilde bana ister istemez zavallı ve hastalıklı bir kadını hatırlatır; bazen üzüntüyle, bazen tutkulu bir aşkla baktığınız, bazen de fark etmediğiniz, ama birden, bir anda, şans eseri açıklanamaz, mucizevi biçimde muhteşem oluveren, sizin sersemlemiş, etkisine kapılmış bir halde kendi kendinize

şöyle sormanıza yol açan bir kadını hatırlatır: Bu hüznü, dalgın gözler nasıl bir güçle böyle alev alev parlamaya başladı? Bu solgun, çökmüş yanaklara nereden kan geldi? Bu narin yüz hatlarına tutku saçan ne? Neden bu göğüs inip kalkıyor? Bu zavallı kızın yüzüne birdenbire canlılık, hayat ve güzellik katan, onu böyle bir gülümsemeyle ışılatan, böyle ışık saçan, parıldayan bir gülüşle canlandırın şey nedir? Çevreye bakar, bir şeyler aranır, bir şeylerden şüphelenirsiniz... Ama o an geçer ve belki de ertesi gün, daha önceden olduğu gibi, yine aynı düşünceli ve dalgın bakışla, o aynı solgun yüzle, hareketlerdeki o aynı boyun eğmişlik ve çekingenlikle ve hatta vicdan azabı, hatta bir tür ölgün bir keder ve geçici canlanmanın verdiği sıkıntının izleriyle karşılaşacaksınızdır... Ve üzülecek, bir anlık güzelliğin böyle hızla, böyle geri dönülmez biçimde solmasına, önünüzde böyle yanıltıcı ve boşuna parlamış olmasına, hatta onu sevecek kadar vakit bulamamış olmanıza bile üzüleceksinizdir..

Ama her şeye rağmen gecem gündüzümden de güzel oldu! Bakın nasıl oldu bu:

Şehre çok geç dönmüştüm ve oturduğum yere yaklaştığım sırada saat ona geliyordu. Yolum, o saatte tek bir canlıyla bile karşılaşamayacağınız bir kanalın kıyısından geçiyordu. Evet, şehrin uzak bir köşesinde yaşıyorum. Yürürken şarkı söylüyordum, çünkü mutlu olduğumda, ne bir arkadaşı ne iyi bir ahbabı ne de mutlu anında mutluluğunu paylaşacak bir kimsesi olmayan her mutlu insan gibi, durmaksızın kendi kendime bir şeyler mırıldanırdım. Derken başıma hiç beklenmedik bir olay geldi.

Bir kenarda, kanalın korkuluklarına yaslanmış bir kadın duruyordu; parmaklığa dirseklerini dayamış duruyor, görünüşe göre, büyük bir dikkatle kanalın bulanık suyunu seyrediyordu. Çok sevimli sarı bir şapka ve çekici siyah bir şal giymişti. "Bu kız, kesinlikle esmer," diye

düşündüm. Anlaşılan adımlarımı duymamıştı, hatta nefesimi bastırmış ve kalbim güçlü biçimde çarpar bir halde yanından geçtiğim zaman bile, kıpırdamadı. “Tuhaf!” diye düşündüm, “Anlaşılan, iyice dalmış düşünmeye,” ve birden olduğum yerde donakaldım. Boğuk bir iç çekiş duymuştum. Evet! Yanılmıyordum: Kız ağlıyordu ve az sonra ardı ardına hıçkırıklar gelmeye başladı. Tanırım! Kalbim sıkıştı. Ve kadınlara karşı ne kadar çekingen olsam da, böyle hoş bir anda!.. Döndüm, ona doğru ilerledim ve hiç duraksamadan şöyle diyordum neredeyse, “Hanımefendi!” – böyle diyecektim, eğer Rus yüksek sosyete romanlarının hepsinde bu seslenişin binlerce kez dile getirildiğini bilmeseydim. Beni durduran bir tek bu oldu. Ama ben daha bir sözcük arayıp bulamadan, kız kendini topladı, çevreye bakındı, nerede olduğunu hatırladı, bakışlarını yere çevirdi ve kıyıda benim yanımdan geçip gitti. Ben de hemen arkasından yürüdüm, ama kuşkulandı, kıyıdan ayrıldı, caddenin karşısına geçti ve kaldırımında yürümeye başladı. Ben caddeyi geçmeye cesaret edemedim. Kalbim ele geçirilmiş bir kuşunki gibi titriyordu. Birden bir olay yardımına yetişti.

O kaldırımında, benim yabancımaya yakın bir yerde, farklı, orta yaşlarda görünen, ama orta yaş adımları attığını söylemek zor olan bir beyefendi belirdi birden. Yalpalayarak ve dikkatle, duvara tutunarak yürüyordu. Kızsak ok gibi, telaşla ve ihtiyatla, gece vakti kimsenin eve kadar eşlik etmesini istemeyen kızlar nasıl yürürse öyle yürüyordu ve şüphesiz, yalpalayan beyefendinin ona yetişmesine de olanak yoktu, tabii talihim ona yanlış bir yöntem izleme fikrini vermiş olmasaydı. Birden, tek kelime etmeksizin, beyefendi fırlayıp benim yabancımı yakalamak niyetiyle uçar gibi koşmaya başladı. Kız rüzgâr gibi yürüyordu, ama savrulan beyefendi ona yetişti, kız çığlık attı – ve... ben bu sırada benim sağ elimde beliren

boğumlu harika baston için talihime şükrettim. Hemen o kaldırıma atıldım, davetsiz beyefendi hemen olayı anladı, karşı konulmaz nedeni iyice bir inceledi, ses etmeyip geri çekildi ve ancak biz iyice uzaklaştığımız zaman, oldukça şiddetli sözlerle beni protesto etti. Ama bize sözleri güçlkle ulaşıyordu.

“Koluma girin,” dedim benim yabancıya, “o artık sizi rahatsız etmeye cesaret edemez.”

Konuşmadan, hâlâ heyecandan ve korkudan titreyen eliyle koluma girdi. Ey davetsiz beyefendi! Bu an için nasıl müteşekkirim sana! Gözucuyla baktım kıza: Yanılmamışım, çok sevimli ve esmerdi. Kara kirpiklerinde hâlâ ya az önceki korkunun ya da eski bir acının gözyaşları parıldıyordu, hangisi bilmiyorum. Ama dudaklarında da bir gülümseme ışıldıyordu artık. O da kaçamak bir bakış attı bana, hafifçe kızardı ve gözlerini kaçırdı.

“Gördünüz mü, az önce niye uzaklaştırdınız ki beni? Eğer ben burada olsaydım, hiçbir şey olmazdı...”

“Ama sizi tanımıyordum. Sandım ki siz de...”

“Şimdi beni tanıyor musunuz?”

“Bir parça. İşte, sözgelimi, neden titriyorsunuz?”

“Ah, ilk seferde tahmin ettiniz,” diye yanıt verdim benim kızın akıllı olmasına heyecanlanarak; bu, güzelliğin yanında hiç bulunmayan bir şeydir. “Evet, siz daha ilk bakışta kiminle karşı karşıya olduğunuzu tahmin edtiniz. Kesinlikle, ben kadınlara karşı çekingenimdir, hiç itiraz etmeyeceğim, o beyefendi sizi bir dakika önce ne kadar korkuttuysa ben de en az o kadar heyecanlanmış durumdayım... Bir korku içindeyim şimdi. Tam bir düş, ama ben düşte bile gün gelip de bir kadınla konuşacağımı tahmin edemezdim.”

“Nasıl? Gerçekten mi?..”

“Evet, eğer elim titriyorsa, bu onun daha önce hiç böyle sizinki gibi güzel, küçük bir el tutmamış olma-

sındandır. Kadınlardan tümüyle uzağım; yani onlara hiç yaklaşmadım; sonuçta yalnızım... Hatta onlarla nasıl konuşulur, onu bile bilmiyorum. İşte şimdi de bilmiyorum – size birtakım saçmalıklar söyledim mi, söylemedim mi? Bana açıkça söyleyin; şimdiden söyleyeyim, alıngan değilimdir..”

“Hayır, hiç değil, hiç değil; tersine. Ve benim de açık olmam gerekiyorsa, size kadınların böyle bir çekingenlikten hoşlandığını söyleyeyim; ama dahasını da bilmek isterseniz, bundan ben de hoşlanırım ve sizi evime kadar yanımdan ayırmayacağım.”

“Beni öyle bir hale getiriyorsunuz ki,” diye başladım sevinçten tıkanarak, “ben de çekingenliği hemen bir kenara bırakacağım ve o zaman – elveda bu fırsata!..”

“Fırsat mı? Ne fırsatı, ne için? İşte bunu beğenmedim.”

“Affedin, bir daha olmaz, ağzımdan kaçtı; ama böyle bir anda insanın arzu etmemesini nasıl beklersiniz!..”

“Beğenilmeyi mi?”

“Yani evet; ama, Tanrı aşkına, adil olun. Kim olduğuma siz karar verin! Sonuçta işte yirmi altı yaşındayım, ama görüşüp konuştuğum kimse yok hiç. Yani, nasıl güzel, rahat, doğru dürüst konuşabilirim ki? Size karşı her şeyimin açık, olduğu gibi olması en iyisi... Kalbim içimde konuşup dururken susmayı beceremem ben. Neyse, fark etmez... İnanır mısınız, tek bir kadın olmadı, hiç, hiç! Tek bir ahbabım yok! Ve bütün yaptığım, her gün, sonunda bir gün biriyle karşılaşacağımı hayal edip durmak. Ah, bir bilseydiniz, bu şekilde kaç kez âşık olduğumu!..”

“Ama nasıl olur, peki kime?”

“Birine değil, bir ideale, hayal ettiğim kişiye. Hayallerde başlıbaşına romanlar yaratıyorum. Ah, beni bilmezsiniz! Doğru, şu olmadı değil, iki üç kadınla karşılaştım, ama nasıl kadınlardı bunlar? Bunlar hep ev sahibe-

lerim... Ama Şimdi size birkaç kez caddede herhangi bir aristokrat bayanın yanına, yalnız olduğu sırada, öylece yaklaşıp konuşmayı düşündüğümü söylesem, bana güleceksiniz; çekinerek, saygıyla, içtenlikle konuşmayı elbette; beni kovmasın diye tek başıma perişan olduğumu, herhangi bir kadını tanıma fırsatım olmadığını söylemeyi; benim gibi mutsuz bir insanın çekingen yalvarışını geri çevirmemenin kadınlık sorumlulukları arasında olduğuna onu ikna etmeyi.

Bana kardeşçe, içtenlikle iki söz söylemesine, beni hemen ilk adımda uzaklaştırmamasına, sözlerime inanasına, beni dinlemesine, bana gülmesine, gerekirse, bana umut vermesine ihtiyaç duyuyorum sonuçta, sadece iki sözcük, sonra varsın onunla hiç karşılaşmayalım!.. Ama gülüyorsunuz... Hoş, ben de bunun için konuşuyorum ya...”

“Gücenmeyin; sizin kendi kendinize düşman olmanıza gülüyorum, hem deneseydiniz, belki de, olay caddede de olsa başarılı olabilirdiniz; ne kadar sade olursa, o kadar iyi... İyi yürekli hiçbir kadın, eğer aptal değilse ya da o sırada bir Şeye özellikle kızmamışsa, sizin çekinerek talep ettiğiniz bu iki sözcüğü sizden esirgemeye kalkmazdı... Ama, neler diyorum ben böyle! Şüphesiz, sizi deli de sanabilirlerdi. Yani kendime bakarak konuştum. Ben de çok Şey biliyorum sanki, insanların nasıl yaşadığı hakkında!”

“Ah, sağ olun,” diye bağırdım, “Şimdi benim için ne yapmış olduğunuzu, imkânı yok bilemezsiniz!”

“İyi, iyi! Ama söylesenize, benim öyle bir kadın olduğumu nasıl bildiniz. yani, ilgiyi ve dostluğu... hak eden bir kadın olduğumu... kısacası, sizin deyişinizle, ev sahibi olmadığımı. Neden bana yaklaşmaya karar verdiniz?”

“Neden mi? Neden mi? Ama siz tek başınaydınız, o

KLASİKLER

Öykünün yalnız ve hayalperest anlatıcısı, Petersburg'un "beyaz geceler"inde sokaklarda dolaşırken Nastenka adında bir genç kızla tanışır. Nastenka da bir o kadar yalnızdır. İkinci buluşmalarında aralarında bir dostluk doğar; Nastenka, ona yaşamöyküsünü anlatır: Âşık olduğu genç adam, bir yıl sonra geri döneceğini söyleyerek Moskova'ya gitmiş ama aradan bir yıl geçmesine karşın tek bir mektup bile yazmamıştır. Kahramanımız, Nastenka'yı dinlerken ondan çok etkilenir ama duygularını gizler.

Yalnızca XIX. yüzyıl Rus edebiyatının değil, dünya edebiyatının en büyük yazarlarından Dostoyevski'nin 27 yaşında yazdığı *Beyaz Geceler*, sevecen, okuru sarıp sarmalayan hüznü bir uzun öyküdür. Aynı zamanda hem bir aşk üçgeninin hem de bir kişilik parçalanmasının öyküsüdür.

"Dört gece süren bir aşkın hayali" diye tanımlanabilecek bu mütevazı kitabı, Dostoyevski ve eseriyle ilgili ayrıntılı notlar eşliğinde Sabri Gürses'in çevirisiyle sunuyoruz.

Kapak resmi: Vasili Perov

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-1033-1

9 789750 710339